

I skvis mellom økonomi og etikk

Rådet for sykepleieetikk vil kjempe for etikken i en tid hvor andre verdier stadig tar større plass.

Elisabeth Sveen Kjølrsrud

Leder
Rådet for sykepleieetikk

Sykepleien 2016 104 (1) (50 51)
DOI: 10.4220/Sykepleiens.2016.56216

Kjære alle dere som leser etikkspalten i Sykepleien. Dette er min første artikkel som nyvalgt leder i Rådet for sykepleieetikk. Det er med stor ydmykhet jeg tiltrer i dette viktige vervet, og jeg takker for tilliten landsmøtet gav meg den 11. november.

Jeg vil de neste fire årene kjempe hardt for at etikken skal vektlegges. Sammen på «laget» ble det valgt åtte motiverte og verdige kandidater med stor kompetanse fra forskjellige felt innen sykepleie. Vi skal treffes første gang medio januar for å stake ut kurs for de neste fire årene.

Markedsideologi

På landsmøtet pekte jeg særlig på to store utfordringer som også de neste årene vil skape etiske dilemmaer og utfordringer for dere sykepleiere ute i felten. Det ene er markedsideologien, som jeg vil fokusere på i denne artikkelen.

Vi vet at markedstenkningen med vekt på økonomi og effektivitet utfordrer profesjonsetikken. Men vi vet også at dere sykepleiere og ledere der ute gjør deres ytterste for å tilfredsstille de krav og forventninger dere står overfor når dilemmaene oppstår. Antikkens ideal, hvor medmenneskelighet og kunnskap står sentralt, er fremdeles våre kjerneverdier. Det moralske ansvaret oppstår i møte med den andre, og sykepleiere tar dette ansvaret på alvor. Så skjer det ganske ofte at strukturene og rammene sykepleiere handler i, for å si det sånn, setter begrensninger for sykepleiernes idealer. Idealene og realiteter blir to forskjellige ting.

Velkjent dilemma

Denne problematikken er for øvrig ikke ny. Den norske sosiologen Yngvar Løchen foretok studier allerede på 1960-tallet omkring behandling i et psykiatrisk sykehus og beskrev kjerneproblematikken i all behandling; rettferdighetsspørsmålet og ivaretagelse av enkeltmennesket. «I den ene leiren talte en om at forholdet til pasientene måtte være rettferdig, og at en ikke måtte gjøre forskjell og at disiplin var nødvendig. I den andre leiren ble det sagt at all behandling må ta hensyn til hvordan den enkelte pasient skiller seg fra andre pasienter», skriver Løchen i boken «Idealiser og realiteter i et psykiatrisk sykehus» som første gang kom ut i 1965.

Med markedsideologi hvor krav til effektivitet er skjerpet, har problemstillingen en fornyet interesse, ikke minst på grunn av tidspress og standardisering av tjenestene slik vi ser i dag. Profesjonsetikk handler om hva som er rett og hva som er galt for et menneske i rollen som profesjonsutøver. Men markedsreformene kan endre sykepleiernes profesjonsnormer fordi denne tankegangen i svært liten grad er tilpasset det vi kaller helsevesenets egenart. I ytterste konsekvens vil en slik tankegang (og derav praksis) kunne medvirke til faglige, etiske og verdimeslige endringer.

Daglige kompromisser

Alle som arbeider ute i felten i dag forteller om et økende tidspress. I min egen forskning, fra to psykiatriske akuttposter i et helseforetak, forteller en av sykepleierne om utfordringer med å prioritere, og mener han må bli «tøffere til å prioritere hva en går inn på og hva en ikke går inn på». Sykepleieren forteller at han daglig må kompromisse med sine egne idealer og sier: «Vi får kortere og kortere tid til å gjøre en masse oppgaver, og da kan en jo stille spørsmål ved hvordan den egentlige sykepleiefaglige omsorgen vi skal gi her skal være – for det sier seg selv, vi kan ikke være som blekkspruten å gjøre en god jobb alle steder på en gang». En annen sykepleier forteller at hun «må løpe så fort at det trengs god kondis og gode rutiner for å klare å utføre jobben».

Fagligheten er truet

I dette tidspresset oppstår de etiske og moralske dilemmaene. Sykepleieren har ikke bare den ene pasienten å forholde seg til, men også den andre og tredje som trenger hjelp. Å møte pasienten enkeltvis, ansikt til ansikt, er etisk utfordrende, fordi det også er flere som har behov for hjelp, og rettferdighet er også en høyverdig moralsk egenskap. Sykepleierne kommer i en dobbeltrolle. På den ene siden som pasientens hjelper og på den annen side som lojal medarbeider.

Barmhjertighet eller rettferdighet

Hvordan komme til rette når idealer og realiteter stanger mot hverandre? Og når barmhjertigheten må vike for rettferdigheten og sykepleiere melder fra om moralsk stress?

Betydningen av trygge møteplasser hvor man tar seg tid til refleksjon kan ikke understrekes nok. En refleksjonsmodell kan være nyttig å bruke. Hva er fakta i saken, hvem er involverte parter? Hvilke argumenter blir det viktigste for handling og hvilke konsekvenser innebærer valgene vi gjør?

Ofte er det liten tid til slike overveielser når en står overfor situasjoner i praksis. En må handle raskt. Desto viktigere blir det med refleksjon over praksis på et senere tidspunkt sammen med leder og kolleger, slik at læring kan finne sted.

Bruk Rådet for sykepleieetikk

Rådet for sykepleieetikk ønsker fremdeles å være den naturlige adressen dere henvender dere til når vanskelige spørsmål og dilemmaer oppstår. Rådet bruker refleksjonsmodell i sine svarbrev og «verktøykassa» vår er yrkesetiske retningslinjer, etisk teori, forskrifter og lovverk.